

Mannerheimin Lastensuojeluliiton lausunto 28.11.2014

Sisäministeriölle

Hallituksen esitysluonnos rahankeräyslaiksi

Esitetty rahankeräyslainmuutos heikentää yleishyödyllisen toiminnan edellytyksiä

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) toteaa aluksi, että esityksessä ehdotetaan erittäin merkittävää ja periaatteellista muutosta rahankeräysten sääntelyyn. Esityksen mukaan lain tarkoitus muuttuu kokonaan toiseksi. Näin iso ja periaatteellinen muutos edellyttää huolellista valmistelua ja lain vaikutusten arviointia. Sitä ei ole riittävässä laajuudessa tehty.

Voimassa olevan rahankeräyslain mukaan rahankeräys voidaan toimeenpanna varojen hankkimiseksi yksinomaan yleishyödyllisen toiminnan rahoittamiseksi. Rahankeräysoikeus on suomalaisilla yhteisöillä tai säätiöillä, joilla on yleishyödyllinen tarkoitus sekä Kansallisluterilaisella, Suomen evankelisluterilaisen ja Suomen ortodoksisen kirkon hiippakunnilla sekä yliopistoilla. Lakiin tehtiin 1.9.2014 voimaantullut, kiireellä valmisteltu muutos, joka mahdollisti viimeksi mainittujen tahojen rahankeräysoikeuden, vaikka lain kokonaisuudistus oli valmisteilla.

Ehdotuksen mukainen uusi rahankeräyslaki ei rajaisi rahankeräysoikeutta yleishyödylliseen tarkoitukseen vaan sallisi varojen keräämisen myös esimerkiksi yritystoiminnan ja yksityisen edun edistämiseen. Esityksessä ehdotetaan rahankeräysoikeuden laajentamista siten, että rahankeräysoikeus olisi kaikilla Suomessa rekisteröidyillä yhteisöillä, säätiöillä ja julkisyhteisöillä. Oikeus koskisi näin ollen myös yrityksiä, kuntia, valtiota ja uskonnollisia yhteisöjä.

Lain perusteluissa arvioidaan rahankeräysoikeuden laajentumisen lisäävän keräysten määrää. Kilpailun kiristymisen nähdään pienentävän keräysten tuottoja ja nostavan keräyskuluja mm. markkinointitarpeiden kasvaessa. Perusteluissa todetaan myös, että kansalaisjärjestöjen oman varainhankinnan tuottojen pienentyessä paine julkisen tuen ja avustusten lisäämiselle voi kasvaa.

Rahankeräykset ovat tärkeä tapa rahoittaa kansalaisjärjestöjen toimintaa, joka luo yhteiskuntaan yhteisöllisyyttä, tukee demokratiaa ja lisää merkittävästi ja monipuolisesti kansalaisten hyvinvointia. Järjestöjen työ on tyypillisesti ennalta ehkäisevää, minkä on monissa tutkimuksissa todettu olevan sekä taloudellisesti että inhimillisesti kannattavaa.

MLL toteaa, että esitetyillä uudistuksilla on huomattava vaikutus kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiin. Uuden rahankeräyslain myötä järjestöjen varainhankinnan tuotto tulee todennäköisesti laskemaan. Ellei järjestöille voida suunnata kompensoivaa julkista tukea, järjestöjen toiminta tulee rahoituksen vähenemisen vuoksi supistumaan. Tämä olisi vahingollista koko yhteiskunnalle.

MLL toteaa, että järjestöjen toimintaympäristö on muuttunut voimakkaasti ja kansalaisilla on halua tukea hyvin erilaisia toimijoita. MLL pitää kuitenkin tärkeänä, että yleishyödyllisen kansalaisjärjestötoiminnan edellytykset voidaan turvata. Rahankeräyksen edellytyksenä tulisi jatkossakin olla varojen käyttö yleishyödylliseen tarkoitukseen.

MLL kannattaa rahankeräystoiminnan kehittämistä ja lupamenettelyn yksinkertaistamista. Lupamenettelyn tilalle ehdotettu ilmoitusmenettely on kannatettava, edellyttäen, että se toteutetaan niin että

rahankeräysten luotettavuus ja kohdentuminen lailliseen toimintaan varmistetaan lainsäädännöllä. Jos rahankeräystuoton väärinkäytösten määrä lisääntyy, on todennäköistä, että lain tavoitteena oleva ihmisten lahjoitusvalmiuden lisääminen ei toteudu.

Lakiin ehdotettua itsesääntelymallia ei ole valmisteltu riittävän selkeäksi. Epäselväksi jää, millaisella menettelyllä itsesääntelyelin ottaisi asioita käsittelyyn ja millaisia seuraamuksia se voisi antaa.

MLL toteaa, että rahankeräyslakiin esitetyt merkittävät muutokset on valmisteltu liian nopealla aikataululla eikä muutosvaihtoehtoja tai niiden vaikutuksia ole lainkaan selvitetty. Esimerkiksi rahankeräysrekisterin tai itsesääntelyelinten toimintaa ei ole riittävällä tavalla valmisteltu.

Kansalaisten luottamuksen säilyttäminen edellyttää kerääjiltä avointa ja läpinäkyvää toimintaa ja raportointia varojen käytöstä sekä riittävää viranomaisvalvontaa.

Suunniteltu lainmuutos on niin periaatteellinen, että sen vaikutukset olisi tullut ennakoarvioida kattavasti ja sidosryhmiä, kuten varoja kerääviä järjestöjä, olisi tullut ottaa mukaan valmistelutyöhön asianmukaisesti. Kuulemisen avulla olisi tullut selvittää keräyksiin liittyvät erilaiset näkökohdat, vaikutukset ja käytännön toteuttamismahdollisuudet, jotta säädösvalmistelun avoimuus ja hyvä laatu toteutuisivat. Uudistuksen edellisessä vaiheessa toteutetut kuulemiset eivät voi korvata sidosryhmien kuulemista ja osallistumista lainvalmisteluun tässä vaiheessa, kun on kysymys erittäin merkittävästä ja periaatteellisesta rahankeräyslain uudistamisesta. MLL esittää, että asian valmistelua jatketaan, eikä esitysluonnosta tuoda eduskunnan käsiteltäväksi tämän sisältöisenä.

Helsingissä 28.11.2014

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mirjam Kalland

pääsihteeri

Maarit Päivike

järjestölakimies